

Sampo (1979)

Irma Kukkasjärvi

På Campus Bjergsted, Universitet i Stavangers Fakultet for utøvende kunstfag, henger en liten, men spektakulær vevnad signert en av Nordens fremste og mest aktive tekstilkunstnere, finske Irma Anneli Kukkasjärvi (1941-2011).

Hun utdannet seg tidlig på 1960-tallet – grunnleggende håndarbeid og veving i 1962-64, før hun gikk fire år ved det som da het Konstindustriella läroverket i Helsinki, i dag Aalto-universitetets högskola för konst, design och arkitektur. Allerede i 1968, samme år som hun gikk ut fra universitetet, holdt hun sin første separatutstilling, kalt Dialoger.

Dette var i starten på en periode hvor eksperimentering, radikalisering, kvinnekamp, miljøkamp og fagpolitisk kamp ble en del av nordisk tekstilkunst, slik som i andre samtidige kunstformer. Tekstilkunsten har sine røtter i folkelige tradisjoner og er gjennom disse nært knyttet til menneskers daglige liv, og ofte ble derfor linjene trukket tilbake til hjemmearbeidende kvinners håndverk – noe som gjorde at akkurat denne kunstformen lenge befant seg i skyggen av den mer anerkjente «maskuline» kunsten. Tekstilkunstneres lange og iherdige kamp for anerkjennelse hadde så vidt begynt da Irma Kukkasjärvi startet sin karriere, og hun betegnes med rette som en av fornyerne av finsk tekstilkunst.

Hun ble raskt både anerkjent og hyllet, og jobbet på 1970-tallet som tekstilarkitekt for Arola Oy, samtidig som hun representerte Finland ved Reykjavik-festivalen med verket *Jökel* (1974). *Jökel* ble også vist under den syvende internasjonale tekstilbiennalen i Lausanne i 1975, hvor Kukkasjärvi deltok som eneste nordiske kunstner. I 1984 designet hun ikke bare en egen interiørkolleksjon for Marimekko, men ble også kåret til årets kunstner i Finland.

Som ettertraktet og berømmet tekstilkunstner fikk Irma Kukkasjärvi flere prestisjetunge oppdrag. Hun spesialiserte seg på større, unike verk til offentlige bygg og lokaler i og utenfor Finland – riksdagen, presidentpalasset og landets ambassade i Berlin, for å nevne noen – i tillegg laget hun teatertekstiler, albertavler og bispekåper. Bredden i arbeidet hennes skyldes viljen til å eksperimentere og leke med forskjellige materialer som glassfiber, papir og rustfritt stål, og til å produsere alt fra vegghengte relieff-ryer (Riva, 1986) til tredimensjonale skulpturer (Kuutio, 2008).

Denne eventyrlige og imponerende CV'en til tross – få utenfor Finland kjenner til Irma Kukkasjärvi og hennes viktige rolle i etableringen av tekstilkunstens plass i finsk og nordisk kunsthistorie.

Og enda færre kjenner kanskje til at det altså henger et mindre verk av henne på Campus Bjergsted, kalt *Sampo*.

I Finlands nasjonalepos *Kalevala* (Lönnrot, 1849) fortelles det om den magiske kverna Sampo, som oppfyller alle ønsker dens eier måtte ha. Kampen om kverna er massiv og lang da eierskapet veksler mellom gode og onde krefter, men det hele ender med et voldsomt oppgjør til sjøs hvor Sampo brytes i flere biter, og bitene som falt i havet er forklaringen på hvorfor havet i dag er salt, ifølge finnene. Det finnes flere og ulike beretninger om hva Sampo symboliserer. Historien fortelles like gjerne som skapelsesberetningen, som en lignelse om kampen mellom det gode og det onde.

Mange kunstnere har hentet inspirasjon fra *Kalevala*. Den mest kjente er selvfølgelig Jean Sibelius med sin *Lemminkäinen Suite*, Op. 22 (1895), men også malere som Akseli Gallen-Kallela (1865-1931) og Robert Ekman (1808-1871), samt billedhuggere som Carl Sjöstrand (1828-1906) og Emil Wikström (1864-1942) har hentet motiver fra denne nasjonalfortellingen.

Og som den observante og tålmodige leser nå har skjønnet, har også Irma Kukkasjärvis vevnad en flik av denne fabelaktige historien vevd inn i seg. *Sampo* er et forholdsvis lite verk, i hvert fall i kukkasjärvisk sammenheng – det er «bare» 113 x 115 cm, og henger i Campus Bjergsteds administrasjonsbygg.

Verket består av en kvadratisk, relieffaktig vevnad, montert på treplate og stramt holdt tilbake av en smal, nærmest industriell metallramme. Den fylldige formen i tekstilet består av tidvis vevde og tidvis flettede fibre av et materiale man i skrivende stund antar er innfarget sisal. Med variasjoner av dype, mørke blåtoner og med gylne innslag har Kukkasjärvi skapt en nærmest tredimensjonal verden som suger blikket innover og dypt ned i dypet.

Det er lett å se seg blind på eller helt og holdent overse kunsten som utsmykker et rom man til daglig haster gjennom på vei til jobb eller forelesning. Heldige er derfor de som tar seg tid til å stanse opp og ta inn over seg dette fabelaktige lille stykket kunsthistorie.

Tekst: Anne Therese Tveita